

Õiguskantsler

Peadirektor Egert Belitšev
Politsei- ja Piirivalveamet
ppa@politsei.ee

Meie 02.08.2024 nr 7-7/230300/2404433

Surmajuhtumid Politsei- ja Piirivalveameti kinnipidamiskohtades 2020.-2023. aastal

Austatud härra peadirektor

Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) kinnipidamiskohtades suri ajavahemikul 01.01.2020–31.12.2023 viisteist inimest. Nendest viis inimest surid politseisõidukis ja kümme PPA kinnipidamishoones. Neljateistkümmel juhul oli kinni peetud inimese surma põhjuseks alkoholi- või narkojoove. Üks inimene sooritas enesetapu.

PPA on surmajuhtumeid analüüsinud ja võtnud tarvitusele meetmed kambrite turvalisuse suurendamiseks ja järelevalve tõhustamiseks. PPA sisedokumentidega on sätestatud kinnipidamiskoha toimkondade täpsem töökorraldus, mis kehtestab, et kinni peetud inimesi jälgitakse vahetult ja ka videovalve abil. Joobes inimese kainenemisele toimetamise juhises on öeldud, millal peab küsima tervishoiutöötaja arvamust ning mitut inimest korraga on lubatud politseisõiduki kinnipidamisruumis transportida. Juhis näeb ette, et enne inimese sõidukisse paigutamist tuleb politseiametnikel teha tema suhtes turvakontroll. Väärrib kiitust, et PPA otsustas alates 2023. aasta oktoobrist suurendada Tallinna kainestusmaja isikkoosseisu, et oleks võimalik kainenema toimetatud inimesi tõhusamalt valvata.

Surmajuhtumite analüüs viitab sellele, et teenistujate nappus halvendab järelevalvet kinni peetud inimeste üle. Tuleks jätkata pingutusi, et muuta politsei kinnipidamiskohtades inimeste üle tehtav järelevalve (mh videovalve) veelgi tõhusamaks. Kui vähegi võimalik, peaks tervishoiutöötaja kinni peetud inimese üle vaatama.

Inimeste kinnipidamisega tegelevad politseiametnikud peavad regulaarselt osalema tööks vajalikel koolitustel (esmaabi andmine, joobes või joobele viitavate tunnustega ning psüühikahäiretega või psühhotroopseid aineid tarbinud inimestega toimetulek jne).

Pärast iga surmajuhtumi analüüsimist võiks anda politseiametnikele regulaarselt tagasisidet ka siis, kui nende tegevuses puudusi ei tuvastatud.

Järelevalve

Õiguskantslerile teadaolevalt on kõikides PPA kinnipidamiskohtade kainestuskambrites videovalve. Selleks et lühiajaliselt kasutatavates kainestuskambrites oleks see järelevalve tõhus,

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

on otstarbekas rakendada kombineeritult videovalvet ja vahetut visuaalset jälgimist (vt ka õiguskantsleri 2018. aasta [soovitus](#)).

Videokaamera ise siiski inimest ei jälgi ning võimalikust terviserikkest teada ei anna. Videovalve on pelgalt vajalik abivahend kainenema toimetatud ja/või muude ohusümpptomitega kinni peetud inimeste jälgimisel. Olukorra muutumist saab märgata videopilti tähelepanelikult jälgiv töötaja, kes ei ole koormatud muude ülesannetega ja kellel on tööajal võimalik teha piisavalt puhkepause.

PPA kinnipidamiskohtades surnud inimesed olid üldjuhul videovalvega kambris, mida jälgis (või pidi jälgima) politseiametnik. PPA kinnipidamiskohtades on korrapidajal või muul teenistujal peale jälgimisülesande pidevalt ka muid kohustusi: ta peab regulaarselt tegema ringkäike, vastu võtma külalisi, saatma kinni peetud inimesi jalutama, toitu jagama jms. Kõik need tegevused viivad tähelepanu mujale ja teevad kaamerapildi pideva jälgimise keeruliseks.

Samuti võidakse arvutiekraanile kuvada korraga mitme kaamera pildid ja seetõttu on need väikeses formaadis. Õiguskantsler nentis ka 2024. aastal vanglatele saadetud [soovitus](#)es, et kui jälgitavaid on väga palju, vähendab see ametnike tähelepanu, mistõttu ei pruugi nad õigel ajal ohuolukorda märgata.

Enesetapu teinud inimese avastanud järelevalveametnik on oma selgituses öelnud, et olukorras, kus ühele ekraanile koondub mitme kambri videovalve info, oleks kasu juba kahest suurest monitorist. Juhtumit analüüsinud sisekontrollibüroo tões, et enesetapu ettevalmistamist oleks saanud märgata ainult siis, kui oleks jälgitud tähelepanelikult suurel ekraanil vaid üht kinni peetut. Seda võimalust kinnipidamiskohas paraku ei olnud.

Teise surmajuhtumi kohta tões PPA sisekontrollibüroo, et turvakaamera pilti pealiskaudselt vaadeldes ei olnud võimalik aru saada, et kambris olija tervislik seisund oli ligi 30 sekundi jooksul tuntavalt muutnud.

Tõhusa järelevalve tagamiseks peab keegi pidevalt jälgima kambrite videopilti, peale selle peab kinni peetud inimesi vähemalt kord tunnis visuaalselt vahetult kontrollima. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on pidanud kiiduväärseks, kui politsei kontrollib kinnipidamiskohta toodud joobes inimesi regulaarselt ja võimalikult tihti. See aitab vähendada surmajuhtumeid (vt nt Soomele 2021. aastal saadetud [soovitus](#)e p 20).

Jälgima peab ka politseisõiduki kinnipidamisruumis toimuvat.

Palun tõhustage järelevalvet kainenema toodud inimeste üle. Tuleks kaaluda ka võimalust suurendada kinnipidamiskohtades videojälgimissüsteemi monitoride arvu ja/või leida viis, kuidas saaks vajaduse korral suurendada mõne ruumi videopilti nõnda, et ka ülejäänud pildid jääksid nähtavaks. Videopildi jälgimiseks peab jätkuma piisavalt töötajaid, kes ei ole pidevalt hõivatud muude töökohustustega. Politseisõidukite kinnipidamisruumides olevad videokaamerad peavad töötama nõuetekohaselt ning võimaldama ruumis toimuvat korralikult jälgida.

Meditiiniline kontroll

Surmajuhtumite kohta koostatud dokumentidest selgus, et osal juhtudest vaatas tervishoiutöötaja joobes inimese enne kambrisse paigutamist üle.

Teenistusliku kontrolli kokkuvõttes juhiti tähelepanu, et joobes ja terviserikkega inimeste käitumine ja muud välised tunnused võivad olla sarnased, mistõttu tuleks kiirabil hinnata kainenema toodud inimese tervislikku seisundit. Ühes kokkuvõttes oli vahendatud kohtuarsti tõdemust, et just tervishoiuteenuse osutaja on pädev hindama, kas inimene võib olla eluohtlikus seisundis ja kas ta võib vajada hospitaliseerimist.

Kontrollitud dokumentides on tehtud ettepanek tagada, et suurürituste ajal oleks lähimas arestimajas ja/või kainenestusmajas pidevalt kohal meditsiinitöötaja. See on mõistlik ettepanek.

Asjaolu, et tervishoiutöötaja on inimese enne tema kambrisse paigutamist üle vaadanud, ei välista seda, et mõni aeg pärast läbivaatust võib inimesel tekkida terviserike. Siiski on spetsialisti hinnang joobes inimese terviseseisundile ning võimalikele ohuteguritele vajalik info, mis võib aidata otsustada, kui ulatuslikult ja tihedalt peaks PPA kinnipidamiskohas järelevalvet tegema. Ei ole välistatud, et tervishoiutöötaja peab vajalikuks toimetada joobes inimene hoopis haiglasse. Ka CPT on pidanud vajalikuks, et tervishoiutöötaja vaataks iga kinni peetud joobes inimese kohe üle (vt nt Prantsusmaale 2021. aastal saadetud [soovituse](#) p 20).

Palun PPA-l ja tervishoiutöötajatel pingutada selle nimel, et võimaluse korral vaataks tervishoiutöötaja tähelepanelikult üle kõik politsei kinnipidamiskohta jõudvad inimesed. Eriti oluline on see siis, kui inimene on joobes või joobetunnustega või vajab muul moel erilist tähelepanu. Kontakti- ning liikumisvõimetu joobes inimese koht ei ole kainenestuskambris või mõnes muus PPA kinnipidamiskohas – sellises olukorras olevad inimesed peaksid viibima tervishoiuteenuse osutaja järelevalve all.

Töötajate väljaõpe

Ühe juhtumi materjalidest selgus, et PPA kambriploki teenistuja polnud PPA-s töötamise jooksul saanud esmaabikoolitust. Ka sisekontrollibüroo juhtis tähelepanu, et PPA vastutusel olevate kinnipeetute eest hoolitsevad ametnikud peavad oskama enne kiirabi saabumist anda vajaduse korral inimesele esmaabi. Seetõttu tuleb teenistujatele korraldada vajalikud koolitused.

Õiguskantslerile teadaolevalt ei ole PPA koostanud juhust, kuidas tuleb kinnipidamiskohas käituda psühhikahäiretega või psühhotroopseid aineid tarbinud inimestega. Õiguskantsleri andmetel puudub PPA töötajatel ka spetsiifiline ettevalmistus, kuidas selliste kinnipeetutega hakkama saada.

Õiguskantsler on [toonitanud](#), et raske vaimse tervise häirega või ennast kahjustava käitumisega suitsiidse inimese koht pole kainenestusmajas (ega muus PPA kinnipidamiskoha kainenestuskambris). Siiski oleks hea, kui personalil oleksid vähemalt algteadmised selle kohta, millistele ohtudele võib inimese käitumine viidata. Seda teades saab PPA vajaduse korral oma järelevalvet kohandada, enne kui inimene näiteks (psühhiaatria)haiglasse toimetatakse.

Kontrollitud dokumentides oli korduvalt viidatud vajadusele õpetada politseiametnikke ära tundma eri joobeastmete ja eluohtlike haiguste tunnuseid ning nendega kaasneva võivaid ohtusid. Muu hulgas rõhutati, et taktikalise meditsiini jätkuv õpetamine esmareageerijatele on elulise tähtsusega ning et pidevad täiendkoolitused tagavad paremad töövõtted. Dokumentides tehti ka ettepanek korraldada koolitus, kuidas narkojoobes inimesega toime tulla. Need tähelepanekud on väga asjakohased.

Palun tagada, et inimeste kinnipidamisega tegelevad politseiametnikud saaksid regulaarselt osaleda nende tööks vajalikel koolitustel (esmaabi andmine, joores või joores tunnustega ning psühhikahäiretega või psühhotroopseid aineid tarbinud inimestega käitumine jne).

Pärast surmajuhtumi analüüsimist teenistujatele antav tagasiside

PPA korraldab pärast kinnipeetava surma alati kontrollmenetluse. Kui leitakse, et teenistujate töös on olnud puudusi, kirjeldatakse selles menetluses ka ennetavaid tegevusi või head praktikat.

Kolme kontrollitud surmajuhtumi kohta kontrollmenetluse kokkuvõtet ei koostatud, kuna sisekontrollibüroo ei tuvastanud asjaolusid kontrollides teenistujate töös teenistuskohustuste rikkumist. Ühel nendest juhtudest andis sisekontrollibüroo e-kirja teel siiski tagasisidet, milles vahendati kohtuarstide soovitusi, kuidas on võimalik joores inimest ohutult transportida. See on hea praktika.

Kaaluda võiks, kas tuleks anda PPA teenistujatele pärast surmajuhtumi kontrollimist regulaarselt tagasisidet ka siis, kui nende töös ei ole puudusi tuvastatud. Ka see teadmine, et kinnipidamiskoha ja seal töötavate ametnike tegevus ning töökorraldus on õiged, aitab tagada kinni peetud inimeste tõhusa järelevalve.

Ootan Teilt soovitude kohta tagasisidet hiljemalt 1. novembriks 2024.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise